

iz naših knjižnica

Uređuje: Danko Škare

Digitalna zbirka ostavštine Andrije Mohorovičića

Kako i zašto digitalizirati vrijednu knjižničnu i arhivsku građu

I. Vrkić

Geofizička knjižnica PMF-a u Zagrebu
Horvatovac 95, 10000 Zagreb
E-pošta: ivavrkić@gfz.hr

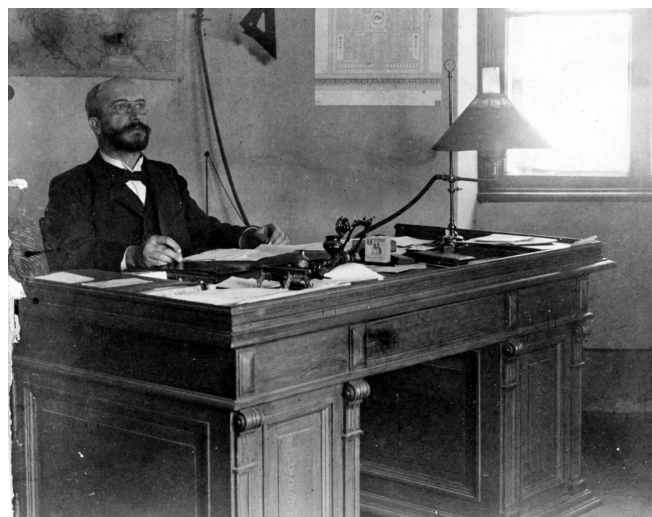
Tko je bio Andrija Mohorovičić?

Andrija Mohorovičić (1857.–1936.), geofizičar svjetskog glasa i jedan od najvećih hrvatskih znanstvenika svih vremena, rodio se prije 154 godine, 23. siječnja 1857., u Voloskom kraj Opatije. Studij matematike i fizike u Pragu upisao je 1875. godine. Po završenom studiju predavao je na gimnazijama u Zagrebu i u Osijeku, te na Nautičkoj školi u Bakru. Godine 1892. postaje upraviteljem Meteorološkog opservatorija na Griču. Za doktora filozofije promoviran je na Zagrebačkom sveučilištu 1893., a 1910. postaje naslovnim izvanrednim sveučilišnim profesorom. Od 1894. na Mudroslovnom fakultetu predaje kolegije s područja geofizike i astronomije. Godine 1893. postaje dopisni, a 1898. redoviti član Akademije. Umirovljen je 1922. godine.

Početak 20. stoljeća Mohorovičićev znanstveni interes okreće se gotovo isključivo problemima seizmologije u čemu stječe i svjetsku slavu. Analizom pokupskog potresa od 8. listopada 1909. Mohorovičić je posebno unaprijedio spoznaje o mehanizmu rasprostiranja valova bližih potresa kroza Zemlju. Tom prilikom prvi je na svijetu na temelju analize seizmograma utvrdio plohu diskontinuiteta brzina potresnih valova koja odjeljuje koru od Zemljina plašta. Njemu u čast ta je ploha nazvana Mohorovičićevim diskontinuitetom, a njegovo je postojanje potvrđeno na čitavoj Zemlji.

Opća je odlika djela Andrije Mohorovičića kritičnost u radu. Volio je spajati opažanja s teorijom, ali nikada nije teoriju pretpostavljao motrenju. Iako samozatajan, bio je sjajan organizator, pa upravo njemu zahvaljujemo osnivanje seizmološke i meteorološke službe u Hrvatskoj. Zagrebačka je seizmološka služba u svijetu poznata već cijelo stoljeće, a od Mohorovičića potječe i tradicija diplomskoga geofizičkog obrazovanja, po čemu se Zagrebačko sveučilište među svima izdvaja. Njegove misli i ideje bile su istinski vizionarske, te su uočene i priznate često tek desetljećima kasnije (djelovanje potresa na zgrade i protupotresna gradnja, iskorištavanje energije bure, modeli Zemlje i atmosfere, duboki potresi, obrana od tuče...)

Godine 1970. njemu u čast nazvan je i krater promjera 55 km na suprotnoj strani Mjeseca, a 1996. i asteroid br. 8422. U najnovije vrijeme njegovim se imenom nazivaju i diskontinuiteti između kore i plašta Mjeseca i Marsa. Geofizički zavod PMF-a u Zagrebu također nosi njegovo ime, kao i gimnazija u Rijeci, osnovna škola u Matuljima te nekoliko ulica u hrvatskim gradovima, a na rektorskom lancu Sveučilišta u Zagrebu nalazi se i medaljon s Mohorovičićevim likom.¹

Slika 1 – Andrija Mohorovičić u svom uredu

Kakvu ostavštinu Andrije Mohorovičića čuva Geofizički zavod?

Na Geofizičkom zavodu "Andrija Mohorovičić" pri Geofizičkom odsjeku PMF-a nalaze se Memorijalne prostorije Andrije Mohorovičića.

U njima se čuva ostavština znanstvenika: seizmografi i razni drugi instrumenti i naprave kojima se služio u svojim istraživanjima, njegovi osobni predmeti te izvorni rukopisi i dokumenti vezani uz njegov život i rad. Tijekom 2010. godine, uz financijsku potporu Ministarstva kulture RH i Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, potonju smo građu digitalizirali i elektronički objavili na internetskom portalu kao digitalni repozitorij/zbirku ostavštine Andrije Mohorovičića (www.gfz.hr/Moho_repozitorij).

O kakvoj se točno građi radi i zašto smo se odlučili da je digitaliziramo?

Radi se o osobnim dokumentima i arhivskim izvorima koji svjedoče o njegovoj obitelji, djetinjstvu i školovanju, korespondenciji s mnogima od velikana svjetske seizmologije, poput A. Agemennonea, B. Gutenberga ili V. Conrada, rukopisima i proračunima (uključujući i rukopis i matematičke izvode za njegov epohalni čla-

nak kojim je dokazao postojanje diskontinuiteta u unutrašnjosti Zemlje), dokumentaciji Geofizičkog zavoda dok mu je on bio na čelu (1892.–1921.), naputcima za mjerenja u meteorologiji i seizmologiji, brojnim unikatnim fotografijama.

Digitalizirali smo cjelinu, budući da predstavlja ograničen, međuovisan skup, s dokumentima koji redom mogu biti važni za buduća znanstvena ili povijesna istraživanja. Osim toga, cjelina koju Geofizički zavod čuva ima evidencijsku (sposobnost jedinice građe da pruži uvid i dokaze o nekoj aktivnosti ili događaju), kontekstualnu (sposobnost jedinice građe da govori ili uputi na stvari i događaje s kojima je povezana) i asocijativnu vrijednost.

Odluka o digitaliziranju cjeline donesena je i na temelju ispunjenja kriterija za odabir građe prema sadržaju i značenju: sva je građa rijetka i jedinstvena, sva je građa važna za ustanovu (djelo se identificira s ustanovom, donosi i dokaze o povijesnoj vrijednosti ustanove), sva je građa važna za razumijevanje predmetnog područja, predvidiv je interes za ostavštinu A. Mohorovičića kao cjelinu, cjelokupna baština ima veliku informacijsku vrijednost.²

Koje smo ciljeve imali na umu dok smo razmišljali o ovom pothvatu?

Vodila su nas tri cilja: poboljšanje dostupnosti, zaštita građe i stvaranje sigurnosnih kopija. Htjeli smo poboljšati dostupnost građe o životu i radu Andrije Mohorovičića – da postane dostupna i vidljiva svim potencijalnim korisnicima putem Interneta. Također smo htjeli zaštititi građu. Osiguravši pristup digitalnim preslicama, prestat će se upotrebljavati i prenositi izvornici, čime ćemo osigurati njihovu bolju očuvanost. I na kraju, digitalni preslici imaju funkciju sigurnosnih kopija koje u slučaju gubitka ili znatnijeg oštećenja izvornika mogu barem djelomično nadoknaditi moguću štetu.

Koje smo korake morali poduzeti i kako je tekao proces u stvaranju repozitorija?

Prvi je korak bio popisivanje dokumentacije i opisivanje svakog dokumenta. Tako su stvoreni metapodaci koji su poslije upisani u bazu mrežne aplikacije repozitorija, kako bi zbirka bila pretraživa. Za okosnicu katalogizacije građe izabrani su nužni elementi prema ISAD(G)-u³ uz prilagodbu našem fondu. Za svaki dokument odredili su se sljedeći elementi: identifikacijska oznaka/signatura,

naslov, stvaratelj, vrijeme nastanka gradiva, broj stranica, vrsta građe, opis dokumenta. Metapodaci su bili u formatu UNIMARC.

Drugi je korak bilo pisanje projekta i pronalaženje financijskih sredstava. Sredstva smo dobili od Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za mrežnu aplikaciju repozitorija te od Ministarstva kulture RH za digitalizaciju građe.

Treći je korak bilo pronalaženje vanjskog suradnika koji će obaviti digitalizaciju i izraditi mrežnu stranicu s repozitorijem. Nakon svega navedenog slijedi proces koordinacije i kontrole digitalizacije te upisivanje metapodataka u bazu mrežne aplikacije.

Kako je organizirana Digitalna zbirka?

Ulaskom u Zbirku pojavljuje se pregledan glavni izbornik s lijeve strane, uz koji je kratak tekst o samoj Zbirci (slika 2). Izbornik odražava organizaciju repozitorija, tj. podjelu ostavštine Andrije Mohorovičića na šest kategorija: znanstveni i stručni radovi, korespondencija, fotografije, službena dokumentacija i dopisi, rezultati mjerenja, izvještaji i programi te ostalo (slika 3). Odabirom kategorije omogućava se pregled dokumenata koji njoj pripadaju (slika 4), a uza svaki prikaz dokumenta dodan je kratak opis koji ga identificira i godina nastanka, ako je poznata.

Uz izbornik kategorija nalazi se i poveznica na popis cjelokupne baštine Andrije Mohorovičića uključujući i detaljni popis izložaka u Memorijalnim prostorijama Andrije Mohorovičića (slika 5).

Ovom se inicijativom ispunjava naš dug prema djelu Andrije Mohorovičića, a ujedno se to podudara sa 100. obljetnicom otkrića Mohorovičićeva diskontinuiteta, koju smo obilježili 2010. godine.

Literatura

1. D. Herak, M. Orlić, M. Herak, G. Crnković, M. Kos Nalis, Andrija Mohorovičić, hrvatski znanstvenik svjetskog glasa. Katalog izložbe, Umjetnički paviljon "Juraj Šporer", Opatija, 2007.
2. Smjernice za odabir građe za digitalizaciju. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Zagreb, 2007.
3. ISAD(G): Opća međunarodna norma za opis arhivskoga gradiva. 2. izd., Zagreb, 2001.

GEOFIZIČKI ODSJEK
PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKOG
FAKULTETA

- digitalna zbirka

» POČETNA » O PORTALU » POMOĆ » KONTAKT » English » Login

Pretraživanje

POČETNA

DIGITALNA ZBIRKA OSTAVŠTINE ANDRIJE MOHORVIČIĆA

Digitalna zbirka Geofizičkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta

Digitalna zbirka Geofizičkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta osnovana je 2010. godine kako bi djelovala kao jedinstveni digitalni repozitorij.

Osnivanje zbirke potaknula je Geofizička knjižnica, a financijsku potporu za digitalizaciju i objavljivanje zbirke dalo je Ministarstvo kulture RH i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Digitalna zbirka trenutno uključuje digitaliziranu baštinu Andrije Mohorovičića.

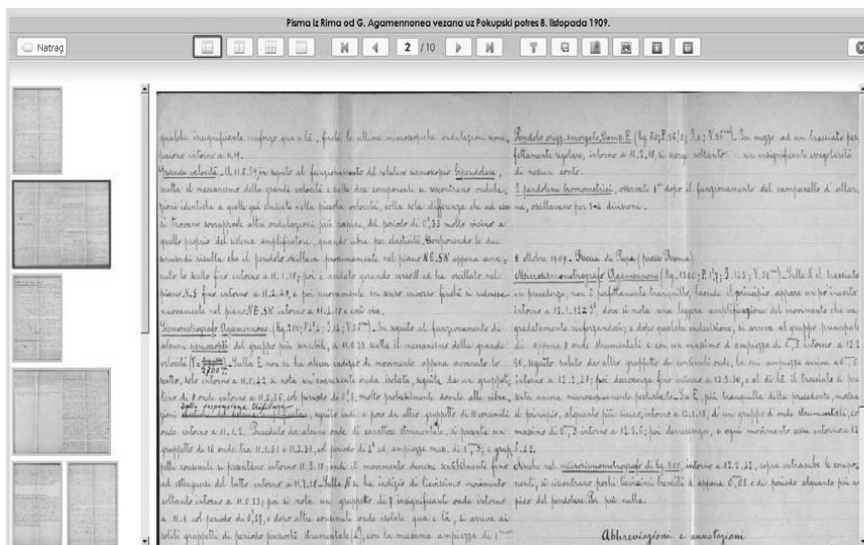
Impreszum: svo prava pridržano 2010 | Design by ArhivPRO | Arhiv_CMS v.1.5 | Jogle [time:0.0042407862506 sec.]

ArhivPRO

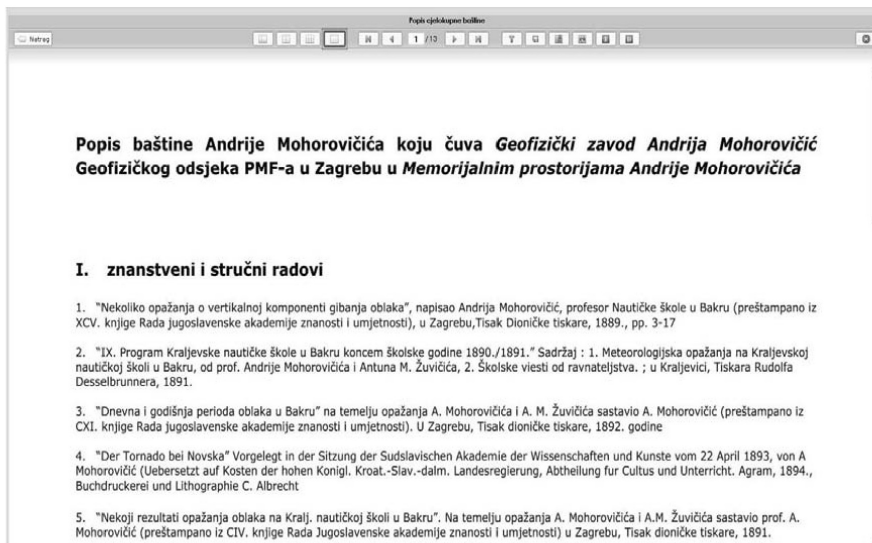
Slika 2 – Glavna stranica Repozitorija

Slika 3 – Kategorije Repozitorija

Slika 4 – Prikaz dokumenta iz kategorije "Korespondencija"

Slika 5 – Prikaz popisa cjelokupne baštine Andrije Mohorovičića uključujući i detaljan popis izložaka u Memorijalnim prostorijama Andrije Mohorovičića